

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Richardt & Secher,
Herregaarden
Glorup
i Fyn.
1857.

J. Richard del. J. Hellesen lith.

C. A. Reitzels Forlag

Em. Bærnsten & Co lith. Inst.

GLORUP

i Fyn, opført omtrent 1760.

GLORUP

i Fyn, opført omtrent 1760.

Ved Landevejen imellem Svendborg og Nyborg, omtrent 3 Mile fra den først nævnte Stad, udbreder sig Landsbyen Svindinge. Efter Reformationen blev Svindinge Sogn Annex til Drbøl Sogn; men da det efter Biskop Jørgen Sadolin's Beretning ikke var muligt for den samme Præst tilbørlig at besørge Gudstjenesten i begge Kirker hver Søndag, i Særdeleshed om Vinteren formedest de flemme Beje og Aløbene, blev det 1554 bestemt, at hver Kirke skulde have sin Præst, og at Lienden derfor skulde deles i to Dele; af hver Del skulde det halve tilfalde Kirken, det halve Præsten. Kaldsretten blev tildelt de Balkendorfer af Glorup til evig Tid; naar en Præst døde, skulde de ikke give Kirken en Kapellan, men en Sognepræst, og de skulde have godt Tilsyn med, at Kirken blev bygget og forbedret, og at Lienden og Godsset, som til-

hørte den, virkelig bleve anvendte til dens Løb. Siden har Kirken hørt til Glorup.

Denne Gaard, i et langt Tidrum Hovedsædet for den gamle danske Ht Balkendorf, ligger i Svindinge Sogn, Gudme Herred og Svendborg Amt. Den tilhørte i Aaret 1481 Agel Balkendorf, som den Gang gav Gods til St. Hans Alter i Vor Frue Kirke i Svendborg for sin og sinnes Salighed. Hans Søn Henning Balkendorf, hvem Gaarden tilfaldt efter Faderens Død, fik 1505 Skjøde paa en Mølle i Lamdrup Sogn af Hr. Markvard Rønnev, hvem han selv tidligere havde solgt Møllen. Aaret efter sluttede han en Overenskomst med sin Nabo og Svoger Johan Urne til Nygaard. For Venstabs, Nabo-stabs og Svogerstabs Skyld, da deres Husfruer vare Søstre,

GLORUP

i Fyn, opført omtrent 1760.

udlagde Johan Urne ham et Damsted, kaldet Friseshule, imod den Jord, Hr. Martvard Ronnov havde solgt ham, og en anden Jord, som Agel Balkendorf tidligere havde kjøbt, og hvorom der havde været Uenighed imellem de to Svogre. 1515 indgik han et Magekifte med Colloqui Gilde i Svendborg. Henning Balkendorf var Rigsraad, da han 1532 fik Kongens Laasebrev paa den lille Gaard Ovenstov, nu Anhof, som fra den Tid af har været forenet med Glorup; den havde tilhørt Johan Friis til Hesselagergaard, den senere Kongens Kansler. Henning Balkendorf døde omtr. 1538 og efterlod sig flere Sønner, af hvilke Christoffer Balkendorf ved det endelige Skifte arvede Glorup.

Denne navnkundige Mand blev født i Aaret 1525; hans Moder var af Etten Friis. Efter i nogen Tid at have været ved Christian den tredies Hof blev han 1556 Lensmand paa Bergenshus, et Embede, der i hin Tid udkrævede en Mand med megen Karakterfasthed. I Bergen havde nemlig de mange der bosiddende Tyskere fra gammel Tid af under Hansfestadernes Vælde tiltaget sig en saadan Magt, at de endog vare voxede selve Lensmanden over Hovedet. De uregerligste af Tyskerne vare Haandværkerne, der dreve Næring og Værtshushold uden at ville svare Afgifter og hindrede Borgerne i at kjøbe Fisk, førend de selv havde forsynet sig dermed. Havde de begaaet en eller anden Misgjerning, flygtede de til de saa kaldte Kontorstæ eller Hansfestadernes Fuldmægtige i Byen og vare altid visse paa Beskyttelse hos disse. De sidst nævnte havde bemægtiget sig hele Staden's Handel, og brøde sig hverken om Norges Love eller om Lensmanden. Deres Overmod gik endog saa vidt, at de, naar de vare i Trætte med Byens Borgere, øvede Vold imod disse's Huse. Ræppe var Christoffer Balkendorf kommen did, førend Forholdene betydelig forandrede. Til sidst lod Lensmanden Skjts opstille omkring Elottet og derpaa de tyske Haandværksfolk kalde for sig. Han sagde dem nu, at enten maatte de finde sig i at udrede de samme Byrder som Byens Borgere eller og forlade Staden. Da de, stolende paa sine Landsmænds Understøttelse, tøvede noget med at svare herpaa,

lod Lensmanden Vinduerne i deres Boder nagle til, og da de nu i sin Forbitrelse truede med, at der for deres Skyld snart skulde blive mangt et faderløst Barn i Byen, bleve Borgerne ængstelige. Men Lensmanden satte Mod i dem, og da Hansfestadernes Fuldmægtige mærkede, at det var Alvor, bade de om en Samtale med ham i en af Kirkerne, hvilket ogsaa blev dem tilstaaet. For at vise, hvor lidet han brød sig om dem, tog han ifkun to af sine Tjenere med sig, men sagde til sin Underbefalingsmand paa Slottet, at der, saa snart nogen Uorden opstod, skulde skydes ind imellem Tyskerne. Det blev da bestemt, at disse Haandværkere, der efter den vigtigste af deres Næringsveje bleve kaldte Skomagere, efter en kort Frist enten skulde sværge Kongen Trostæb eller rømme Staden. Da Haandværkerne ikke vilde gaa ind paa de dem foreskrevne Betingelser, vendte de tilbage til Tyskland, og herved blev Byen befriet fra den Plage. Ogsaa flyttede han Byens Torv og forbød Bønderne at benytte den gamle Torveplads, til stor Uergrelse for de tyske Kræmmere; og disse's Præster tvang han til at lyde Bergens Bisshop. Kræmmerne klagede kort efter Freberik den andens Thronbestigelse over den formentlige Forurettelse, de her havde lidt, og over, at de maatte bruge dansk Maal og Vægt, men bleve afviste. Efter i fire Aar at have styret dette Len og indlagt sig store Fortjenester af Staden, blev han Lensmand over Den Del og Kurland, som Kongen havde givet sin Broder Hertug Magnus. Han skulde tillige være denne uduelige Fyrstes Raadgiver. Enkedronning Dorothea, der havde ønsket, at hendes Søn skulde have en saa dygtig Formynder ved Siden, fandt ham dog snart altfor stræng imod Sønnen og klagede hyppig over ham til Kongen; hun havde taget fejl, skrev hun, og haabede derfor nok at skulle faa ham affat. Imidlertid blev han først kaldet fra Liffland, da dette ulykkelige Land blev hjemført af en ødelæggende Krig, og blev derpaa 1568 sendt til Herredagen i Bergen. Det følgende Aar gik han til Jylland i Statens Tjeneste og blev 1571 Lensmand paa Gulland, hvor Tilstanden var højt forvirret. Kongen havde faaet at vide, at det der paa Den gik meget uskikkelig til med Religionen og andre gejstlige

GLORUP

i Fyn, opført omtrent 1760.

Sager, især fordi Den ingen Biskop havde. Den ny Lensmand valgte Sognepræsten i Bisby Hr. Mavrids Christensen Glad til Biskop, og denne sendte senere i et Brev til Sallands Biskop sin Talsigelse til Christoffer Valkendorf, fordi denne som en kristelig Mand havde haandhævet ham i Embedet, saa at det nu gik meget bedre baade med Personerne og Religionen. Selvraadigheden gik hidtil saa vidt, at en af Præsterne overfaldt Christoffer Valkendorf selv paa Bisborg Slot, da denne vilde forlade Sælland, og samme Præst havde begaaet andre Volds-gjerninger. I to Aar var han Lensmand paa Den og blev derpaa udnævnt til Rentemeester eller Overtilsynsmand ved Skattekammeret, og 1576 blev han Medlem af Rigsraadet. Under Kongens Fraværelse for at modtage Hylningen af sine Færbrodre, de flesvigiske Hertuger, blev den øverste Myndighed baade i Hovedstaden og paa Holmen overdraget til ham. 1580 var han tilstede ved Grundse-moderne med de svenske Fuldmægtige, og indtil sin Død nærede Kong Frederik den anden en særdeles stor og vel grundet Tillid til ham. Fra 1558 haves der en Mængde Kongebreve til ham om høist forskjellige Ting, saafom angaaende Kronens Gældsager, om Fasaner, Hamp og Jærnringe at sende til Frederiksborg, om engelsk Klæde og Rævestind, om Proviant, der skulde sendes til Dsøl 1576, om at kjøbe Sennep m. m. Da efter Kongens Død 1588 den gamle Rigens Marsk Peder Gyldenstjerne undslod sig for at modtage Valget til Regeringsraad, blev Christoffer Valkendorf i hans Sted den fjerde af Regeringsraaderne i Kong Christians Mindreaarighed. Med sin Embedsbroder Rigsamiral og Regeringsraad Peder Munk havde han 1590 en Retstrætte i Anledning af, at de Orlogsskibe, der Aaret i Forvejen havde ført Kongens Søster Dronning Anna over til Skotland, havde været saa længe, at Rigsami-ralen maatte søge Havn i Norge. Amiralen mente, at sligt maatte tilregnes Rentemeesteren, hvem Kong Frederik havde overdraget Tilsynet med Holmen og Flaaden; men hertil svarede denne, at han kunde kræve Underamiralen Eric Vognsen til Vidne paa, at baade Skipperne og Lømmere havde faaet alt, hvad de behøvede til Flaaden, og hvis disse ikke havde gjort sin Dont til

Gavn, saa var det deres Skyld, som skulde efterse sligt Arbejde; desuden vare Skibene jo bleven længe i Storm og Uvejr. Denne Tvist imellem de to Re-geringsraader blev afgjort i Mindelighed. Paa samme Herredag havde Chri-stoffel Valkendorf en anden Retssag, der endte mindre behagelig for ham. Af Landsdommeren i Jylland Hans Lindenov var han næmlig bleven indstævnet, fordi han det foregaaende Aar havde ndøvet en for hurtig Retsspleje imod Fær-ingen Mogens Hejnese; i Følge Dronning Elisabeths Klagemaal var denne bleven dømt til Døde som Sørover. Mogens Hejnese havde vel bemægtiget sig et engelsk Skib; men Landsdommeren beviste, at han var i Tjeneste hos Hertugen af Parma, der paa den Tid var Regent over de spanske Nederlande, og Spanien var den Gang i Krig med England. Dommen havde Chri-stoffel Valkendorf ladet udføre uden de andre Regeringsraaders Vidende. I Følge Herredagsdommen skulde Mogens Hejnese's Lig opgraves for højtidelig at bisættes, Dommen tilintetgjøres og ikke komme den henrettede, der i øvrigt synes at have været en Mand, som nok for sine andre Gjerningers Skyld kunde have fortjent en streng Straf, til nogen Vres Formindskelse i Graven eller hans Enke og Børn til Skade paa deres gode Navn og Rygte. End videre blev Rentemeesteren dømt til at betale hans efterladte en Sum af 3000 Rdl. og Landsdommeren Sagens Omkostninger. Som en retsløst Mand gjorde nu Christoffer Valkendorf sig al mulig Umage for, saa vidt muligt var, at gjøre sin Overlæse god igjen. Han gav Enken langt mere end han var bleven dømt til og sørgede med Omhu for hende og hendes Børn. Det var sandsynligvis en Følge af Uenigheden med Rigsamiralen og af den sidst nævnte Dom, at Rentemeesteren samme Aar ophørte at være Regeringsraad; men efter den kongelige Kansler Niels Raas's Død indtraadte han igjen i denne Stilling. I Aaret 1594 var han atter tilligemed Rigsraad Albert Friis til Haralds-tær paa Sælland for at bringe de forviklede Forhold paa denne D i bedre Orden. En Følge af deres Undersøgelse var, at Den fik en ny Lensmand Herman Juel i Steden for Niels Bildt. Nu nærmede sig den Tid, da

GLORUP

i Fyn, opført omtrent 1760.

Regeringen skulde overtages af den unge Konge selv; for dette Skete, bleve de ledige Rigsembeder besatte, og saaledes blev Christoffer Valkendorf den 7de Juni 1596 Rigens Hovmester. Indtil sin Død vedblev han at nyde den samme Anseelse og Tillid som hidtil, og da Kongen 1597 foretog en Rejse til Mecklenborg for at besøge sin Morfader Hertug Ulrik, styrede imidlertid Rigs-hovmesteren tilligemed Kongens Kansler Christian Friis til Borreby Statens Anliggender. I en Henseende er han kommen til at staa i et ugunstigt Lys hos Efterverden, næmlig ved Forholdet til Tyge Brahe. Han anses for at have gjort sit til at forbitre Livet for denne store lærde og for at have handlet saaledes af Had og Hævngjerrighed, og det i Særdeleshed for en Hunds Skyld! At denne Beretning ingenlunde kan være rigtig, viser et Brev, Tyge Brahe efter at have forladt Fædrelandet skrev til Rigs-hovmesteren. Heri talter han denne for den gode Bistand, han har vist hans Føged paa Hven, i hvad der angik Bønderne der paa Den. Strax efter Kroningen havde Tyge Brahe mistet Nordfjords Len i Norge, og han beder nu Rigs-hovmesteren om at skaffe ham de Indtægter, der tilkom ham for det foregaaende Halvaar. Han slutter sit Brev saaledes: „Jeg forser mig endnu alt godt til Eder og tror Eder saa vel, at I baade i denne og andre Maader betænker Lejligheden og værer mig til det bedste behjælpelig i alt det, som billigt og ret er, og Eder muligt kan være at gjøre“; saa vidt det staar i hans Magt, tilbyder han at vise Gjentjeneste. Et saadant Brev skriver man ikke til sin bitre Fjende. Har han modarbejdet Tyge Brahe, kan det næppe have været af nogen anden Grund, end fordi han har ment, at dennes Indretninger paa Hven vare for storartede og kostbare for Statens Finanser; for meget har han vel taget Hensyn til den praktiske Nytte. Efter samtidiges Vidnesbyrd havde han ikke faaet nogen egenlig lærd Dannelse; men Kærlighed til Videnslæberne fattedes ham ingenlunde. Herom vidner i Særdeleshed den herlige Friholog for Studenter, den ældste af sit Slægt i Kjøbenhavn, som han stiftede i Mæret 1595. Dertil købte han et Hus i St. Pederstræde, der tidligere kaldtes Hvide Kloster, da det forhen

havde tilhørt Karmeliternes Munkorden, hvis Dragt er hvid. Han indrettede Huset til Bopæl for 16 Studenter og gav det en Kapital af 6100 Rdlr. Denne udmærkede Mand døde ugift den 17de Januar 1601, efter med Hjalpen Dygtighed at have tjent Fædrelandet henimod et halvt Hundrebaar. — Som Gjer af Glorup indgif han 1579 et Mageskifte med Kong Frederik den anden, hvorved han imod at afstaa nogle Gaarde i Skalkendrup, Aunslev, Saaderup, Birikum, Rårby og Rolsted fik andre Gaarde i Svindinge, Lamdrup, Frørup og Øyendrup. S. A. købte han 4 jordegne Bøndergaarde i Øyendrup og Mæret efter 9 jordegne Bøndergaarde i Lamdrup og Svindinge. 1580 indgif han et Mageskifte med Johan Bokholt til Klingstrup, hvorved denne afstod ham en Gaard i Svindinge og en i Lamdrup, som tilhørte hans Husfrue, imod tre Gaarde i Flakkebjerg Herred i Sølland. 1578 og 1591 købte han en jordegen Bøndergaard og 1591 to Parter af en anden i Svindinge. I Juli 1594 sluttede han et Forlig med sin Frænde Niels Bildt til Ravnholt, der den Gang endnu var Høvedsmand paa Gulland, om Gærder, Vand og Vandløb imellem Glorup Ene-mærker og Gods og Nygaard's Mark. 1577 opbyggede han Svindinge Kirke. I denne Kirke findes et Kjønt Portræt af ham og derunder en liden Table af Alabast, hvorpaa følgende Indskrift er smukt udgraveret med ophøjede Bogstaver: „1599. Jeg haver opbygget Glorup og Kirken af ny; jeg haver bekommet at Svindinge Sogn under Glorup Herred; jeg haver ladet opsætte alle Stengærder om Glorups Fang. Af alt dette roser jeg mig intet, men talter Gud; men jeg glæder mig i Gud, at jeg haver regeret mine Tjenere i Fred, med Sagtmodighed og Kærlighed, Gud ske Lov! Giver Rejseren, hvad Rejsereis er“. Prædikestolen og Alterbordet ere af Sandsten.

Efter Rigs-hovmesteren blev hans Brodersøn Hæning Valkendorf Herre til Glorup. I Mæret 1579 foretog han en Udenlandsrejse; Kongen skrev da et anbefalingsbrev for ham til Kurfyrst August af Sagen, eftersom han vilde besøge dennes Hof. 1598 tilstiftede Rigs-hovmesteren ham Sabo Gaard i Egense Sogn; og 1601 gav hans anden Farbroder Erik Valkendorf ham en Gaard i

GLORUP

i Fyn, opført omtrent 1760.

Evindinge By og en i Lamdrup By. Den fØdste af Witten Balkendorf, der var Herre til Glorup, var dennes Søn Henning Balkendorf, der 1628 blev Lensmand paa Døense Gaard. Han døde efter Marts 1649, og hans Enke Fru Anne Brokkenhuus ejede derpaa Glorup i nogen Tid. I Aaret 1651 søgte Rasmus Andersen, som havde ladet sig indskrive til at bebygge en Plads i Fæstningen Frederiksbodde, om kongeligt Bøstjermelses- og Lejdebrev, indtil hans Sag kunde komme for Herredagen, da han af Landsdommeren var dømt til at miste sine tre Fingre, fordi han med fire andre Synsmænd havde vidnet, at der i en Skov under Glorup Gods var en Del Stubbe, hvorpaa de intet Stempel kunde se, til hvilket Vidne de vare opkrævede af Fru Anne Brokkenhuus. Fire Uger efter lod den Bonde i Lamdrup, hvis Skovpart det var, otte andre Mænd spæne Skoven, og disse vidnede, at der var Stempel paa Stubbene. Den senere afdøde Foged paa Glorup, som havde haft Stemplet i Forvaring, maatte nu forsvare for Gud, hvorledes det var gaaet til; men Ansøgeren blev uden Lov og Dom sat ud af sin Gaard Døenskov ved Glorup, som han 16 Aar i Forvejen havde fæstet for 200 Daler i Stedsmaal (Indfæstning), og blev nu endog forfulgt med Fængsel.

Senere tilhørte Glorup Generallieutenant Hans Ahlefeld, der udmærkede sig under Kjøbenhavns Besæjring. Han døde 1694, og hans Enke Fru Anna Rumohr, efter hvem Døenskov fik det tyske Navn Anhof, testamenterede Gaarden og Godset til Gehejmeraad Sigfrid v. Plessen, hvis Wgteskabstilbud hun havde aflaaet. Denne folgte 1712 Glorup til sin Søn Etatsraad, senere Gehejmeraad Christian Ludvig Plessen til Fusinge. Efter ham fik Kammerherre Christian Sigfrid Plessen Glorup, som han 1754 folgte til Grev Christian Otto Wedel-Jarlsberg, der 1757 folgte det til Rancelliraad Hans Kiegels for en Sum af 90,000 Rdlr. og desuden 400 Species-Dukater til Fru Grevinden. 1763 folgte Kiegels Glorup og det i hans Tid til en Hovedgaard oprettede Anhof til Gehejmekonferensraad Grev Adam Gottlob

Moltke til Bregentved. Ved sin Død 1792 efterlod han de to Godser i Føreløse med det af ham tilkjøbte Rabogods Rygaard til sin Enke Sofie Hedevig, født Komtesse Raben fra Alholm. Hun oprettede den 3die Juli 1793 Glorup Anhof og Rygaard til et Stamhus under Navn af Moltkenborg og døde 1802, hvorved hendes ældste Søn Grev Gebhard Moltke, senere Gehejmekonferensraad og Elefantridder, blev Stamhusets Besidder. I Følge kongelig Bevilling antog han Navnet Moltke-Hvitfeldt og døde den 20de Decbr. 1851. Han var en Mand, hvis Hjærte slog varmt for Fædrelandet. Stamhuset tilfaldt derpaa den nuværende Besidder Kammerherre Adam Gottlob, Grev af Moltke-Hvitfeldt, Kommandør af Danebroge.

De 3 Hovedgaarde have Ager og Engs Hartkorn 141 Tdr. 7 Skp. 3 Fdl. 1 Alb. og 11 Tdr. Hfl. Skovskuld. Det matriculerede Liendehartkorn er 46 Tdr. 1 Skp. og det Liende ydende 657 Tdr. 1 Skp. = Fdl. 2½ Alb. Bøndergodset udgjør 882 Tdr. 5 Skp. 3 Fdl. 1½ Alb. Ager og Engs Hartk., 23 Tdr. 6 Skp. = Fdl. 2 Alb. Skovskuld og 19 Tdr. 4 Skp. Møllestuld.

Under selve Hovedgaarden Glorup drives et Areal af 457 Tdr. Pløjeland og 38 Tdr. Land Eng. Skuldsætningen er 65 Tdr. 4 Skp. 1 Fdl. 1½ Alb. Ager og Engs Hartkorn. Under Anhof, der har uanselige Bindingsværks Bygninger, opførte for 80 Aar siden, drives 234 Tdr. Land Ager og Eng, og Hartkornet er 25 Tdr. 4 Skp. = Fdl. 1 Alb. Da denne Gaard 1761 blev oprettet til en komplet Hovedgaard, lagde Kiegels en Del af Glorups Jorder og omtrent 200 Tdr. Hartkorn af Glorups Bøndergods derunder.

Til Stamhuset høre Evindinge, Drendrup og Langaa Kirker og den halve Kongetiende af Evindinge Sogn. Det ejer ogsaa betydelige Skovstrækninger.

Glorups Hovedbygning bestaar af 4 sammenbyggede, grundmurede Floje, en Stage med Kjelder og Mezzanin. Over Indfjorselen er en lobbortakt Kuppel, hvilende paa 8 Søjler, og over Hovedtrappen ere Slægterne Moltkes og Rabens Baaben udhuggede i Sandsten. Tidligere har der omkring Hovedbygningen været Grave,

GLORUP

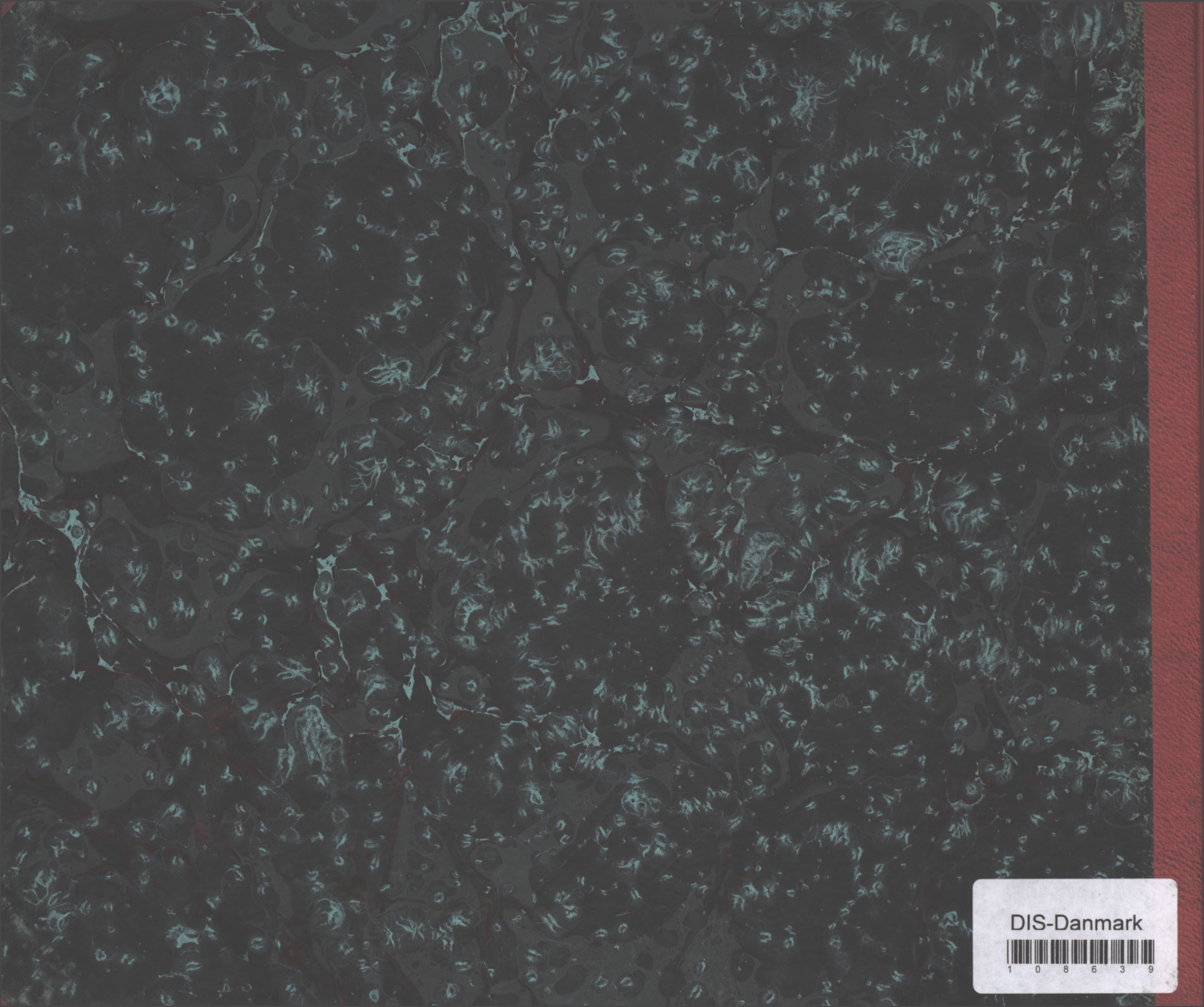
i Fyn, opført omtrent 1760.

der nu for en Del ere opfyldte, og paa det derved indbundne Jordsmon er der ved Indkjørselsporten en med et smukt Jærnstakit og Jærnporte indhegnet stor Plads, som kaldes Ridebanen. Haven er stor og smuk og anlagt i engelsk Stil. Til den støder en indelukket Dyrehave med 70—80 Stykker Daavildt. Den nuværende Hovedbygning er opført omtrent i Midten af forrige Hundrebaar og

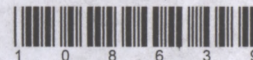
ombygget 1765. I dette Aar (1857) er Bygningen bleven meget forandret. I Steden for den paa Prospektet værende Trappe er opført en Veranda af støbt Jærn.

Ladegaardsbygningerne ere af Grundmur og for en Del opførte 1598. Ved en Ildbrand 1813 bleve nogle af disse ødelagte, saasom Lærkeladen og Ridestalden, hvilke igjen bleve opførte det følgende Aar efter en større Maalestok.

DIS-Danmark

1 0 8 6 3 9